

Fábics Natália

Bevezető a Filmfesztiválok összeállításához

Az utóbbi egy-két évtizedben a filmtörténet és -elmélet egyik legdinamikusabban fejlődő területe a filmfesztiválokkal kapcsolatos kutatások, vizsgálódások köre volt. Míg a filmkritikusoknak a kezdetektől fogva természetes közeget jelentettek a fesztiválok, addig a kutatói szféra – legalábbis a publikációk tekintetében – távol, de legalábbis távolabb tartotta magát a filmművészeti parádéktól. Ennek meg kellett változnia. Ahogyan a filmfesztiválok száma, sokfélesége, mérete és mindezek következményeként jelentősége organikusan növekedett, az akadémiai közeg figyelme is nőtt. Nyilvánvalóan számos más összetevője is van ennek a változásnak, többek között az, ahogyan a fesztiválok világának formálódásával párhuzamosan alakult az egyetemekre, kutatóhelyekre bekerülő oktatók, történészek, teoretikusok köre is. Egész más területeket egész más módszerekkel is vizsgálunk, mint akár a kilencvenes években tették kollégáink.

A *Metropolis* jelen lapszáma ennek a dinamikusan fejlődő területnek a diskurzusába csatlakozik be, miközben igyekszik legalább felvillantani a hazai érdeklődő közönség számára a filmfesztivál-kutatások ('film festival studies') mibenlétét, legfontosabb törekvéseit. Ennek megfelelően két olyan tanulmány magyarra fordítása mellett döntöttünk, melyek bár különböző okok miatt, de alapvető jelentőséggel bírnak. Thomas Elsaesser 2005-ben kiadott tanulmánya, *A filmfesztiválok hálózata: a filmművészet új európai topográfiája* a fesztiválkutatás egyik legtöbbször idézett munkája. Mindannyiunk számára, akiket magával ragadott a filmfesztiválok kutatása, ez a megkerülhetetlen alapmű. Egyetemi kurzusukon tanítjuk, tanulmányainkban folyamatosan hivatkozunk rá, felvetéseit újra meg újra elővesszük, átgondoljuk, alkalmazzuk, akár kritizáljuk is. Dorota Ostrowska áttekintésére a cannes-i fesztivál történetéről egészen más okokból esett a választás. A 2016-ban megjelent tanulmány a nemzetközi filmfesztiválok körének ('film festival circuit') vitathatatlanul a mai napig is

legjelentősebb tagja, a cannes-i filmfesztivál történetét dolgozza fel új, izgalmas szempontból. Ezzel a tanulmánnyal emellett, hogy Cannes alaposabb megismerését szerettük volna elősegíteni, rá kívántuk világítani arra, hogy módszertani szempontból is több újító irány van jelen a filmfesztivál-kutatások világában. Mindezek mellett a szövegben felvázolt történeti folyamatok a többi nemzetközi filmfesztivál fejlődése, valamint a fesztiválfilmek kialakulása tekintetében is izgalmas, fontos adalékul szolgálnak. Ostrowska tanulmánya még abból a szempontból is jelentőséggel bír, hogy egy olyan kötetben jelent meg, melyet Marijke de Valck szerkesztett. Az ő személye több okból is jelentős. Már 2006-ban a filmfesztiválokról írta PhD-dolgozatát a University of Amsterdam doktori programján, majd 2008-ban megalapította a mára hatszáznál is több kutatót összekötő Film Festival Research Networköt, és azóta is a terület egyik legaktívabb kutatójaként Hollandiát a filmfesztivál-kutatások egyik központjává tette.

A hazai kutatók által jegyzett tanulmányok is jól mutatják a téma sokszínűségét. Orosz Anna Idának az animációs filmfesztiválok történetét áttekintő írása valójában nem csak magyar nyelven számít hiánypótló írásnak. A napjainkban, elsősorban a legfiatalabb generáció, sokszor még az egyetemi éveit töltő tagjainak köszönhetően, újabb virágkorát élő magyar animáció számára a nemzetközi filmfesztiválokon való szereplés és sikerek jelentették, jelentik a további lehetőségek feltárulását, a közvélemény figyelmét. Számukra és a most még középiskolákban tanuló jövő animációsok számára is különösen hasznos olvasmány ez a tanulmány. Egy másik magyar szerző írása, Varga Balázs tanulmánya a kis filmgyártó nemzetek fesztiválokon való jelenlétét és ennek következményeit vizsgálja, mégpedig kiemelt figyelmet szentelve a fesztiválok globális intézményi kontextusainak, valamint a legkülönbözőbb hatalmi egyenlőtlenségek kérdéseinek. Fábics Natália elemzése újabb fontos metszetet, a szerzőiség és a fesztiválkultúra kapcsolatát vizsgálja. Esettanulmánya egy 'auteur'

művészi stratégiájának, a japán Takashi Miike alkotói pályájának alakulását elemzi a nemzetközi filmfesztiválok szempontjából.

A lapszámot – szokás szerint – válogatott bibliográfia zárja, melynek már az összeállítása is ékesen bizonyította számunkra a filmfesztivál-kutatások dinamikáját: ha egy hónap múlva lenne a lapzárta, újabb, frissen megjelenő címekkel bővülne a gyűjtemény, ha pedig egy év múlva, sok minden másként lenne ebben a bibliográfiában.

Bízunk benne, hogy a *Metropolis* jelen lapjait forgatva az olvasó nem csupán keresztmetszetet kap a filmfesztivál-kutatások törekvéseiről, de megérez valamit abból a szenvedélyből is, amit ez a terület jelent a lapszám szerkesztői számára.